



## Wybory prezydenckie w Indonezji – kontynuacja w nowym stylu

Damian Wnukowski

Indonezyjska komisja wyborcza ogłosiła 20 marca, że wybory prezydenckie, które odbyły się 14 lutego, wygrał Prabowo Subianto, od 2019 r. minister obrony w rządzie odchodzącego po dwóch kadencjach prezydenta Joko Widodo. Nowa głowa państwa zapowiada kontynuację polityki wewnętrznej i zagranicznej poprzednika, w tym równowagę relacji z USA i Chinami, ale większe znaczenie mogą mieć kwestie bezpieczeństwa. Prezydent-elekt krytykuje UE m.in. za ograniczanie dostępu do swojego rynku, jednak Unia może odegrać istotną rolę w dążeniu Indonezji do dywersyfikacji partnerów gospodarczych.

14 lutego br. w Indonezji odbyły się jednocześnie wybory prezydenckie, parlamentarne (o 580 miejsc walczyło ok. 10 tys. kandydatów z 18 partii) oraz do władz prowincjonalnych i lokalnych. Wybory w tym kraju uznawane są za największe jednodniowe głosowanie na świecie – w tym roku uprawnionych do oddania głosu było prawie 205 mln osób. Indonezja jest czwartym najludniejszym państwem na świecie (ponad 275 mln), trzecią największą demokracją (za Indiami i USA) i największym krajem muzułmańskim.

Aby zostać prezydentem po pierwszej turze, kandydat musiał otrzymać ponad 50% głosów i co najmniej 20% poparcia w ponad połowie z 38 prowincji. Kadencja głowy państwa, jednocześnie szefa rządu, trwa 5 lat, a urzędujący prezydent może zostać ponownie wybrany tylko raz. Nowy przywódca Indonezji obejmie urząd 20 października br.

**Zdecydowana wygrana Prabowo.** W wyborach startowały trzy pary kandydatów – na prezydenta i wiceprezydenta. Zwyciężyli Prabowo Subianto i Gibran Rakabuming Raka, którzy uzyskali 58,6% głosów (96,2 mln) i wygrali w 36 z 38 prowincji. Kluczowe dla ich wygranej było nieoficjalne wsparcie bardzo popularnego prezydenta Joko Widodo, zwanego Jokowi (jego poparcie w społeczeństwie wynosi ok. 70–80%). Gibran jest jego najstarszym synem, co może wskazywać na próbę budowy politycznej dynastii. Drugie miejsce z 24,9-procentowym poparciem (40,9 mln głosów) zajęli Anies Baswedan, były gubernator Dżakarty, oraz Muhaimin Iskandar. Trzecie miejsce z poparciem 16,5% (27 mln głosów) zajęli Ganjar Pranowo, były

gubernator prowincji Centralna Jawa, oraz Mahfud MD, kandydaci Indonezyjskiej Partii Demokratycznej-Walka (PDI-P), z której wywodzi się Jokowi. W wyborach parlamentarnych największe poparcie (16,7%) zdobyła PDI-P, a partie wspierające Prabowo nie uzyskały większości głosów, co zapewne wymusi ich porozumienie z innymi ugrupowaniami i może utrudniać działania prezydenta. Frekwencja w wyborach wyniosła ponad 81%.

W czasie rządów Jokowiego doszło do osłabienia demokracji w Indonezji, o czym świadczy np. ranking Freedom House. W kampanii wyborczej dochodziło m.in. do ograniczania prawa do wypowiedzi i zgromadzeń, głównie krytyków Jokowiego, na co wskazuje Amnesty International. Kontrowersje wzbudziła też decyzja Sądu Konstytucyjnego (na jego czele stał szwagier Widodo) z października 2023 r. o dopuszczeniu 36-letniego Gibrana do wyborów, podczas gdy próg wieku wynosi 40 lat. Sąd zdecydował, że warunek ten nie dotyczy osób wybranych już na urząd publiczny (Gibran jest burmistrzem Surakarty). Wobec m.in. powyższych zastrzeżeń przeciwnicy Prabowo złożyli protesty wyborcze.

**Polityczna sylwetka prezydenta-elekta.** Prabowo jest od 2019 r. ministrem obrony w rządzie Widodo. Stoi na czele partii Gerindra, która zajęła trzecie miejsce w wyborach parlamentarnych. Jest byłym generałem wojsk specjalnych, który po rozpoczęciu reform demokratycznych w 1998 r. został zwolniony z wojska z powodu oskarżeń o porwanie i torturowanie aktywistów sprzeciwiających się władzy

# BIULETYN PISM

autokratycznego przywódcy kraju, Suharto (prywatnie jego teścia). Zarzuca mu się też zabójstwa i łamanie praw człowieka w Timorze Wschodnim oraz Papui Zachodniej w czasie operacji wojsk indonezyjskich w latach 80. i 90. XX w. Z tych powodów aż do 2020 r. miał zakaz wjazdu do USA. Prabowo odrzuca oskarżenia i nigdy nie stanął przed sądem w tych sprawach. Krytykował demokrację w „zachodnim stylu” i państwa Zachodu jako mające „podwójne standardy”.

Prabowo startował w wyborach prezydenckich po raz trzeci – w 2014 r. i [2019 r.](#) przegrał z Jokowiem. Poprzednio prezentował się jako silny przywódca o nacionalistycznym nastawieniu, jednak przed tegorocznymi wyborami złagodził wizerunek, wykorzystując do tego media społecznościowe. Pomogło mu to zapewne w uzyskaniu wsparcia części młodych wyborców – osoby poniżej 40. roku życia stanowią ponad połowę elektoratu. Zwolennicy Prabowo wskazują na jego patriotyzm, postawę silnego polityka oraz doświadczenie. W porównaniu z Jokowiem jest uznawany za bardziej porywczego i mniej przewidywalnego.

**Polityka wewnętrzna i zagraniczna.** Prabowo zapowiada kontynuację polityki wewnętrznej Jokowiego, np. w zakresie pomocy socjalnej, rozwoju infrastruktury i przeniesienia stolicy z Dżakarty, która boryka się m.in. z problemami środowiskowymi, do budowanego obecnie miasta Nusantara na wyspie Borneo. Zapowiada dalsze wsparcie dla wydobywania i przetwórstwa surowców, w tym niklu, którego zasoby w Indonezji są jednymi z największych na świecie (od 2020 r. obowiązuje embargo na eksport jego rudy, co UE zaskarżyła w WTO). Ma to pomóc państwu stać się regionalnym centrum produkcji baterii do pojazdów elektrycznych.

Polityka zagraniczna Prabowo będzie bardziej aktywna niż Jokowiego (który skupiał się na sprawach wewnętrznych i np. nie wziął nigdy udziału w sesji ZO ONZ), ale wiele elementów powinno być utrzymanych. Prabowo, tak jak poprzednicy, za kluczowe będzie uznawał relacje z członkami ASEAN-u, którego Indonezja może stać się realnym liderem jako największa gospodarka w regionie. Nowy prezydent wyraża przywiązanie do tradycyjnej zasady niezależnej i aktywnej polityki zagranicznej (*bebas-aktif*) oraz utrzymywania dobrych stosunków z największymi potęgami. Oznacza to m.in. nieopowiadanie się po stronie USA lub ChRL w ich rywalizacji, czerpanie korzyści z relacji z oboma państwami i udział w rozwiązywaniu problemów globalnych. Ważną rolę będą odgrywały prawdopodobnie kwestie suwerenności, bezpieczeństwa i rozwoju potencjału wojskowego.

Prabowo będzie chciał utrzymać bliskie relacje ekonomiczne z Chinami, jednak jest sceptyczny wobec zbyt dużych wpływów tego państwa, największego partnera handlowego Indonezji i ważnego inwestora – np. w pierwszą w Azji Południowo-Wschodniej [kolej dużych prędkości](#) z Dżakarty do Bandungu. Krytykuje agresywne działania ChRL na Morzu Południowochińskim, w tym w pobliżu indonezyjskich Wysp Natuna (Indonezja nie jest oficjalnie stroną sporów terytorialnych na tym akwenie).

Gdy Prabowo był ministrem obrony, Indonezja zacieśniła jednak współpracę wojskową m.in. z USA, a w 2023 r. gościła pierwsze w historii manewry morskie państw ASEAN-u. Jako przeciwwagę

dla USA i Chin nowy prezydent może próbować rozwijać relacje gospodarcze i militarne m.in. z państwami ASEAN-u, Japonią, Koreą Płd., Indiami i Australią. Będzie też bliżej współpracował z państwami Globalnego Południa, do którego zalicza się Indonezja. Niedługo po ogłoszeniu wyników Prabowo złożył wizyty w Chinach, Japonii i Malezji.

Prabowo krytykuje UE m.in. za obowiązujące i planowane restrykcje w handlu, głównie [olejem palmowym](#) i innymi ważnymi produktami eksportowymi Indonezji, których uprawa może mieć wpływ na wylesianie (lasy deszczowe w Indonezji są jednymi z największych na świecie). Stwierdził nawet, że Indonezja „nie potrzebuje już Europy”, gdyż kluczową rolę odgrywa Azja. Wielkość rynku UE i jej znaczenie jako inwestora może jednak sprawić, że będzie ona istotnym partnerem gospodarczym Indonezji.

Indonezja pod rządami Prabowo prawdopodobnie utrzyma [dystans](#) wobec wojny Rosji z Ukrainą. Choć w marcu 2022 r. w głosowaniu w [ZO ONZ](#) potępiła rosyjską agresję, np. w kwietniu tego samego roku wstrzymała się od głosu w sprawie zawieszenia członkostwa Rosji w Radzie Praw Człowieka. W 2022 r., w czasie prezydentury Indonezji w [G20](#), Widodo udał się na Ukrainę i do Rosji, próbując zaprezentować swoje wysiłki na rzecz pokoju. Prabowo zaś w 2023 r. zaproponował plan pokojowy sprzyjający Rosji, zakładający stworzenie strefy zdemilitaryzowanej i przeprowadzenie ponownego [referendum](#) na terytoriach okupowanych przez rosyjskie wojsko (prawdopodobnie nie konsultował tych propozycji z resztą rządu).

**Wnioski i perspektywy.** Prabowo będzie w znacznym stopniu kontynuował politykę Jokowiego. Nowy prezydent może jednak położyć większy nacisk na kwestie bezpieczeństwa i aktywną politykę zagraniczną, aby zwiększać międzynarodowe znaczenie Indonezji. Odmienny styl działania może wpływać na mniejszą przewidywalność jego polityki. Istnieje też ryzyko dalszej erozji demokracji i wzrostu tendencji autorytarnych.

Mimo krytyki UE przez Prabowo może ona, rozwijając współpracę z Indonezją, ograniczać jej relacje z Rosją i Chinami. Warto, aby UE wspierała modernizację indonezyjskiej armii, a także inwestowała w zrównoważone przetwórstwo surowców ważnych dla rozwoju [technologii krytycznych](#), co przyczyniłoby się do zwiększenia bezpieczeństwa ekonomicznego Unii. Istotne dla UE jest zmniejszanie wpływów Rosji, m.in. podkreślanie kolonialnego charakteru jej agresji na Ukrainę, a także współpraca w zakresie zmian klimatu i transformacji energetycznej. Wyzwaniem dla relacji UE–Indonezja będzie m.in. stan indonezyjskiej demokracji, kwestie handlowe oraz stosunek do wojen Ukraina–Rosja i Izrael–Hamas, w tym silna krytyka przez Indonezję izraelskiej polityki wobec Palestyńczyków. Istotnym wzmocnieniem relacji dwustronnych byłoby podpisanie umowy handlowej, która jest negocjowana od 2016 r. Wsparłoby to polskie firmy w wejściu na ten trudny, ale duży i perspektywiczny rynek, np. w sektorze rolno-spożywczym, wydobywczym i zielonych technologii. Kształtowanie relacji z Indonezją będzie też miało duże znaczenie dla rozwoju strategicznego partnerstwa UE z [ASEAN-em](#) oraz jej zbliżenia z Globalnym Południem.